

دانشگاه شاهرود

دانشکده علوم انسانی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد

گرایش :

حقوق خصوصی

عنوان :

تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی

استاد راهنما :

دکتر سیدمحسن سادات اخوی

استاد مشاور :

دکتر نفیسه ظفرقندی

دانشجو :

وجیهه داستانی حسین آبادی

سال تحصیلی :

۱۳۹۴

شماره:	اظهارنامه دانشجو	
تاریخ:		

اینجانب **وجیهه داستانی حسین آبادی** دانشجوی کارشناسی ارشد حقوق خصوصی دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد، گواهی می‌دهم که پایان‌نامه تدوین شده حاضر با عنوان: «**تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی**» به راهنمایی استاد محترم جناب آقای **دکتر سیدمحسن سادات اخوی** توسط شخص اینجانب انجام و صحت و اصالت مطالب تدوین شده در آن، مورد تایید است و چنانچه هر زمان دانشگاه کسب اطلاع کند که گزارش پایان‌نامه حاضر صحت و اصالت لازم را نداشته، دانشگاه حق دارد مدرک تحصیلی اینجانب را مسترد و ابطال نماید؛ همچنین اعلام می‌دارد در صورت بهره‌گیری از منابع مختلف شامل: گزارش تحقیقاتی، رساله، پایان‌نامه، کتاب، مقالات تخصصی و سایر منابع اطلاعاتی، به منبع مورد استفاده و پدیدآورنده آن به طور دقیق ارجاع داده شده و نیز مطالب مندرج پایان‌نامه حاضر تاکنون برای دریافت هیچ نوع مدرک یا امتیازی توسط اینجانب و یا سایر افراد به هیچ کجا ارائه نشده است. در تدوین متن پایین‌نامه حاضر، چارچوب مصوب تدوین گزارش‌های پژوهشی تحصیلات تکمیلی دانشگاه شاهد به طور کامل مراعات شده و نهایتاً این که، کلیه حقوق مادی ناشی از گزارش پایان‌نامه حاضر، متعلق به دانشگاه شاهد می‌باشد.

نام و نام خانوادگی دانشجو: **وجیهه داستانی حسین آبادی**

امضای دانشجو

تاریخ: **۹۵،۳،۱۵**

تاریخ:

صور تجلسه دفاع پایان نامه کارشناسی ارشد

جلسه دفاع پایان نامه خانم وحیبه داستانی حسین آبادی دانشجوی کارشناسی ارشد رشته حقوق خصوصی به شماره دانشجویی ۹۲۷۵۶۱۵۰۱ به ارزش ۴ واحد، رأس ساعت ۸ صبح روز یک شنبه مورخ ۱۳۹۶/۱۰/۲۷ در محل آمفی تاتر دانشکده علوم انسانی دانشگاه شاهد،

تحت عنوان:

" تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی "

تشکیل گردید.

کمیته داوری پایان نامه کارشناسی ارشد پس از استماع دفاعیات و طرح پرسش های لازم در زمینه علمی و تحقیقاتی مرتبط با پایان نامه نامبرده، ارزشیابی نهایی خود را به شرح ذیل، اعلام نموده است:

پایان نامه نامبرده با نمره ۱۸۱۵ (به عدد) و "بسیار خوب" (به حروف) و با درجه "ب" مورد تایید قرار گرفت/نگرفت.

امضای کمیته داوری پایان نامه کارشناسی ارشد	نام و نام خانوادگی	مرتبۀ علمی	نام دانشگاه	امضاء
استاد راهنمای اول	دکتر مهدی محسن سادات انجوی			
استاد راهنمای دوم (در صورت وجود)				
استاد مشاور اول	دکتر نسیبه ظفر فتدی			
استاد مشاور دوم (در صورت وجود)				
داور داخلی	دکتر ابوالقاسم خدای			
داور خارجی	آیة الله علی رضا رجب زاده			
نماینده تحصیلات تکمیلی (بدون نمره)	دکتر غفار برج ساز			

توضیحات ناظر تحصیلات تکمیلی:

- سید علی اسحاقی دگر
- با توجه به بنا به شماره ۱۴۴۹ به تاریخ ۱۰/۱۰/۹۵ صورت مکتوب ترخیص از خدمت آریه مزه به علاوه این که افزون استوار بنابر
- این نمرات است که از ۱۸۱۵ (هجده زیم) به ۱۹۱۵ (نوزده زیم) تغییر یافته و در بدنه این نامه است که هم در نظر است

نام و نام خانوادگی ناظر تحصیلات تکمیلی: غفار برج ساز
تاریخ: ۱۳۹۶/۱۰/۲۷
امضاء:

تقدیم به:

محضر خالق دلسوز و مهربان که با لطف بی کران و سرشارش در همه می امور زندگی به یاری

ام شاکه است

و

پدر و مادر مهربانم

که به من مفهوم زندگی آموختند

و

تمام آنان که دوستان دارم...

مُسکَر و قَدردانی:

پروردگارا، جغرافیای هستی تشنه‌ی قط و عدل است، جای جای زمین تمنای عشق و لطف می‌کند، وسیع خاک چشم انتظار آبی آسمان است. پروردگارا، آنگونه که آینه داران کوی عدالتت رامی نوازی، نگاه مهربانت را بر مومنان نیز نثار کن. پروردگارا، عطای خویش را بر ایشان باقی مدار و بر عرشان پیغرا که می‌دانم تدبیر و اراده‌ی توست که بر جان جهان می‌نشیند.

حال که در سیه راهبانی‌های حکیمان استید عزیز و کرامت‌دارم جناب آقای دکتر سید محسن سادات انخوی و سرکار خانم دکتر نفیسه ظفر فندی این پایان نامه به اتمام رسیده است، بر خود لازم می‌دانم که از زحمات ایشان که از بذل تجربیات علمی و علمی خود به اینجانب دریغ نکردند تقدیر و تشکر نمایم.

فرصت را غنیمت شمرده و از خانواده صبور و مهربانم که همواره پشتیبان و حامی من در طی سال‌های تحصیل بوده‌اند صمیمانه سپاسگزاری می‌نمایم.

در انتها جای دارد یکبار دیگر از زحمات مداوم جناب آقای دکتر سید محسن سادات انخوی که جدا از تاثیر راهبانی‌های ارزشمندشان در به ثمر رسیدن این پایان نامه، همچون پدری مهربان در طول دوره‌ی کارشناسی ارشد، با لطف و محبت بی‌دریغ خود، یاور و حامی من بوده‌اند کمال قدردانی را بنمایم، برای ایشان از درگاه ایزدمنان سلامتی، سعادت و پیروزی را آرزو مندم.

وجهه داستانی حسین آبادی

چکیده :

خطاهای پزشکی به عنوان یکی از چالش های مهم نظام سلامت و نظام حقوقی به شمار می رود ، زیرا علاوه بر اینکه موجب تحمیل هزینه بر سیستم بهداشتی و سیستم حقوقی می گردد ، نگاه به رابطه ی میان پزشک و بیمار نیز نشان از آن دارد که علاوه بر رابطه ی درمانی ، رابطه ی حقوقی میان آن ها حاکم می باشد . بدین ترتیب تبیین خطاهای پزشکی زمینه ی وقوع بسیاری از اختلافات و چالش های مخرب رابطه ی پزشک و بیمار را از بین خواهد برد . البته باید توجه داشت که در مواجهه با خطا نباید دچار افراط گردید به گونه ای که مانع اقدام پزشک به درمان و موجب ورود ضرر به بیمار گردد .

بدین جهت سعی بر آن است که در تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی پاسخ داده شود که چه فعل یا ترک فعل هایی با چه اوصافی می تواند به خطای مدنی ، کیفری و یا انتظامی منجر شود . دامنه ی خطا تا کجاست ، مبانی و شرایط تحقق خطاهای پزشکی کدام است . زیرا عناصری که فعل واحد را خطای مدنی یا کیفری و انتظامی توصیف می کند متفاوت است و همیشه اثر واحدی نداشته و به مسئولیت واحدی منتهی نمی شود . این خطا می تواند به مسئولیت کیفری ، مدنی و یا انتظامی پزشک بیانجامد .

در این پژوهش با فیش برداری از کتب ، مقالات ، پایان نامه ها به تحلیل و تبیین اطلاعات به دست آمده پرداخته شده است . روش انجام تحقیق به صورت مفهومی - منطقی می باشد ، بدین صورت که با مطالعه ی منابع مختلف به استدلال و تحلیل محتوا به صورت مفهومی - منطقی پرداخته شده است .

کلید واژه: خطای کیفری پزشکی ، خطای انتظامی پزشکی ، خطای مدنی پزشکی .

صفحه	عنوان
۱	مقدمه
۸	بخش ۱: مفهوم، مبنا، آثار و ضمانت اجرای خطاهای پزشکی
۹	فصل ۱: مفهوم خطاهای پزشکی
۱۰	مبحث ۱: خطای اخلاقی و حوادث پزشکی
۱۰	گفتار ۱: خطای اخلاقی پزشکی
۱۵	گفتار ۲: حوادث پزشکی
۱۹	مبحث ۲: خطاهای پزشکی و انواع آن در قلمرو حقوق
۲۱	گفتار ۱: خطای کیفری پزشکی و انواع آن
۲۱	۱. خطای کیفری پزشکی
۲۲	۲. انواع خطای کیفری پزشکی
۲۲	۱-۲. جرایم عام پزشکی و موارد آن
۲۲	۲-۱-۲. جرایم عام پزشکی
۲۳	۲-۱-۲. موارد جرایم عام پزشکی
۲۳	۲-۱-۲-۱. جنایت پزشکی بر نفس
۲۳	۲-۱-۲-۱-۱. جنایت عمدی بر نفس
۲۵	۲-۱-۲-۱-۲. جنایت شبه عمد بر نفس
۲۵	۲-۱-۲-۲. جنایت پزشکی بر عضو
۲۷	۲-۱-۲-۳. توقیف غیرقانونی توسط پزشک
۲۸	۲-۲. جرایم خاص پزشکی و موارد آن
۲۸	۱-۲-۲. جرایم خاص پزشکی

۲۸	۲-۲-۲. موارد جرایم خاص پزشکی
۲۸	۲-۲-۲-۱. جرم ارائه ی تصدیق نامه ی خلاف واقع
۳۱	۲-۲-۲-۲. جرم افشاء اسرار
۴۰	۲-۲-۲-۳. جرم خوداری از کمک به مصدومین
۴۴	۲-۲-۲-۴. جرم سقط جنین
۴۶	گفتار ۲: خطای انتظامی پزشکی و انواع آن
۴۶	۱. خطای انتظامی پزشکی
۵۰	۲. انواع خطای انتظامی پزشکی
۵۰	۲-۱. خطای عام انتظامی پزشکی
۵۰	۲-۲. خطای خاص انتظامی پزشکی
۵۵	گفتار ۳: خطای مدنی پزشکی و انواع آن
۵۵	۱. خطای مدنی پزشکی
۵۶	۲. انواع خطای مدنی پزشکی
۵۹	۲-۱. خطای مدنی قراردادی
۵۹	۲-۱-۱. تعریف خطای مدنی قراردادی
۶۱	۲-۱-۲. مورد تعهد خطای مدنی قراردادی
۶۳	۲-۲. خطای مدنی قهری
۶۳	۲-۲-۱. تعریف خطای مدنی قهری
۶۵	۲-۲-۲. مورد تعهد خطای مدنی قهری
۶۵	فصل ۲: مبنا، اثر و ضمانت اجرای خطاهای پزشکی
۶۵	مبحث ۱: مبنای خطاهای پزشکی
۶۵	گفتار ۱: مبنای خطای کیفی پزشکی

گفتار ۲: مبنای خطای انتظامی پزشکی	۶۶
گفتار ۳: مبنای خطای مدنی پزشکی	۶۸
مبحث ۲: آثار و ضمانت اجرای خطاهای پزشکی	۶۹
گفتار ۱: اثر و ضمانت اجرای خطای کیفری پزشکی	۷۰
۱. اثر خطای کیفری پزشکی	۷۰
۲. ضمانت اجرای ارتکاب خطای کیفری پزشکی	۷۰
گفتار ۲: اثر و ضمانت اجرای خطای انتظامی پزشکی	۷۴
۱. اثر خطای انتظامی پزشکی	۷۴
۲. ضمانت اجرای ارتکاب خطای انتظامی پزشکی	۷۶
گفتار ۳: اثر و ضمانت اجرای خطای مدنی پزشکی	۷۷
۱. اثر خطای مدنی پزشکی	۷۷
۲. ضمانت اجرای ارتکاب خطای مدنی پزشکی	۷۸
بخش ۲: ارکان خطاهای پزشکی	۸۱
فصل ۱: ارکان خطای کیفری پزشکی و خطای انتظامی پزشکی	۸۲
مبحث ۱: ارکان خطای کیفری پزشکی	۸۲
گفتار ۱: عنصر قانونی	۸۲
گفتار ۲: عنصر مادی	۸۶
گفتار ۳: عنصر معنوی	۸۸
۱. جرایم عمدی	۸۹
۱-۱. عمد در معنای خاص	۸۹
۱-۲. در حکم عمد	۹۱
۲. جرایم غیر عمدی	۹۱

۹۳ ۱-۲. خطای محض
۹۳ ۲-۲. خطای شبه عمد
۹۸ ۱-۲-۲. بی احتیاطی
۱۰۰ ۲-۲-۲. بی مبالاتی
۱۰۴ ۳-۲-۲. عدم مهارت
۱۰۹ ۴-۲-۲. عدم رعایت نظامات دولتی
۱۱۱ مبحث ۲: ارکان خطای انتظامی پزشکی
۱۱۱ گفتار ۱: ارتکاب تقصیر انتظامی
۱۱۲ گفتار ۲: ورود ضرر به جامعه ی پزشکی
۱۱۵ گفتار ۳: وجود رابطه ی سببیت
۱۱۶ فصل ۲: ارکان خطای مدنی پزشکی
۱۱۶ مبحث ۱: ارکان خطای مدنی پزشکی قراردادی
۱۱۶ گفتار ۱: وجود قرارداد صحیح و معتبر
۱۱۷ گفتار ۲: تخلف از تعهد ناشی از قرارداد
۱۱۹ ۱. تعهد به احتیاط
۱۲۰ ۲. تعهد به آگاه سازی
۱۳۲ ۳. تعهد به ایمنی
۱۳۶ گفتار ۳: رابطه سببیت
۱۳۶ ۱. وجود رابطه ی سببیت میان نقض عهد و ورود ضرر
۱۳۸ ۲. وجود رابطه ی سببیت میان متعهد و عدم اجرای قرارداد
۱۴۰ مبحث ۲: ارکان خطای مدنی پزشکی قهری
۱۴۰ گفتار ۱: ضرر و شرایط قابل مطالبه ی آن

۱۴۱ ۱.مسلم بودن ضرر
۱۴۴ ۲.مستقیم بودن ضرر
۱۴۴ ۳.ضرر جبران نشده باشد
۱۴۴ ۴. قابلیت پیش بینی ضرر
۱۴۶ گفتار ۲: ارتکاب فعل زیانبار
۱۴۶ ۱. فعل زیانبار
۱۴۶ ۲.تقصیر
۱۴۷ ۱-۲.تعریف و درجات تقصیر
۱۵۲ ۲-۲.معیار تشخیص تقصیر
۱۵۶ گفتار ۳: وجود رابطه ی سببیت میان ضرر و فعل زیانبار
۱۵۶ ۱. رابطه ی سببیت
۱۶۱ ۱-۱.اجتماع اسباب
۱۶۱ ۱-۲. اجتماع مباشرین
۱۶۲ ۱-۳.اجتماع سبب و مباشر
۱۶۲ ۱-۳-۱.حالت تساوی سبب و مباشر
۱۶۴ ۱-۳-۲.اقوی بودن سبب از مباشر
۱۶۶ ۲. اتلاف و تسبیب
۱۶۶ ۲-۱.اتلاف بالتسبیب (تسبیب)
۱۶۷ ۲-۲.اتلاف بالمباشره (اتلاف در معنای اخص) و مسقطات آن
۱۷۵ ۱-۲-۲.برائت
۱۷۸ ۲-۲-۲.قاعده احسان
۱۸۱ نتیجه گیری

فهرست منابع و مآخذ ۱۸۵

Abstract ۲۰۵

مقدمه

الف- بیان مساله

پزشکی، حرفه ای با دو جلوه است: از سویی به جهت اینکه با تن و روان انسان سروکار دارد و به منظور تامین سلامت آن اقدام می کند همیشه قابل احترام و ستایش بوده است از همین روست که پیشرفت های چشمگیر علم پزشکی در زمینه ی درمان انواع بیماری، جلوگیری از شیوع بیماری ها، کاهش مرگ و میر همه نشان از اهمیت نیاز جامعه به حرفه ی پزشکی دارد و از سوی دیگر، از آنجا که اگر پزشک در اقدامات خود، جانب احتیاط نگه ندارد، آسیب های جبران ناپذیری به سلامت انسان وارد می کند همیشه به اقدامات او با دیده ی تردید نگریسته شده و از مسئولیت پزشک، صحبت شده است. به مخاطره انداختن سلامت انسان به صورت خطاهای پزشکی در فرآیند درمان مطرح می گردد. اقدامات پزشک در صورتی که منطبق با موازین بوده ولی همراه با بی مبالاتی باشد می تواند مصداقی از خطای پزشکی باشد. ایجاد عوارض نامطلوب و گاه خطرناک و جبران ناپذیر موجب نارضایتی و شکایت بیماران از پزشکان می شود که بخش قابل توجهی از دعاوی در محاکم قضایی را تشکیل می دهد و هزینه هایی را نیز به جامعه تحمیل می کند. اما این خطا، همیشه اثر واحدی نداشته و به مسئولیت واحدی منتهی نمی شود. این خطا می تواند به مسئولیت کیفری، مدنی، انتظامی پزشک بیانجامد.

به عنوان نمونه، منبع تعیین خطای کیفری (جرم) قانون است درحالیکه تعیین خطای مدنی با قانون نیست و هر اقدام نامتعارفی می تواند به مسئولیت مدنی بیانجامد. خطای کیفری می تواند مقید به نتیجه یا غیر آن باشد که در مورد هر جرمی متفاوت است اما خطای مدنی همیشه مقید به نتیجه یعنی ورود خسارت است. عنصر معنوی خطای کیفری سوءنیت به معنی خاص (عمد یا درحکم آن) است درحالیکه در مسئولیت مدنی چنین نیست. حتی در مواردی که بی مبالاتی یا عدم رعایت موازین به عنوان یکی از عناصر خطای کیفری تحلیل می شود با همین مفهوم در حالیکه به عنوان تقصیر مدنی تحلیل می شود متفاوت است. رابطه ی سببیت، هنگامی که در خطای مدنی و رابطه ی فعل زیانبار و زیان وارده تحلیل می شود با زمانی که به عنوان رابطه ی نتیجه و فعل مجرمانه در جرایم مقید به نتیجه تحلیل می شود تفاوت دارد.

یک خطا ممکن است به چند مسئولیت بینجامد هم مجازات و هم جبران خسارت را به دنبال داشته باشد به نظر می رسد قلمرو خطاهای مدنی گسترده تر قلمرو خطاهای جزایی است و شامل هر فعل یا ترک فعلی که

موجب ورود ضرر به دیگری می شود خواه آن فعل یا ترک فعل جرم باشد یا نباشد و خواه جرم منبع ضرر و خسارت باشد یا هر کار ناروای دیگر باشد. (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ص ۵۰) میان خطای مدنی و کیفری مرز قاطعی در حقوق وجود ندارد در جنبه ی کیفری، حقوق عمومی جامعه لحاظ شده و در خطای مدنی، حقوق خصوصی زیان دیده لحاظ شده است. بنابراین شاید همین امر نیز موجب شده است که از خطاهای پزشکی در قانون مجازات اسلامی سخن گفته شود. (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ص ۵۴)

به طور کلی عناصری که فعل واحد را خطای مدنی یا کیفری و انتظامی توصیف می کند متفاوت است به ویژه اگر توجه داشته باشیم که این تحلیل باید ذیل تفاوت مسئولیت های سه گانه فوق در مبانی، قلمرو، شرایط و آثار آن به عمل آید. تحلیل حقوقی خطاهای پزشکی را می توان از مباحث پیچیده ای دانست که در آن باید پاسخ داده شود که چه فعل یا ترک فعل هایی با چه اوصافی می تواند به خطای مدنی، کیفری و یا انتظامی منجر می شود. هدف ما در این تحقیق آن است که پس از بیان این تفاوت ها عناصر هر یک از خطاهای پزشکی که فعل واحد، ممکن است با وجود آن مصداقی از یک یا هر سه آن ها باشد تحلیل شود. قانون مجازات اسلامی مسئولیت کیفری و مدنی پزشک را تحت عنوان ضمان یکجا آورده است و نویسندگان نیز در تحلیل موارد مربوطه، تفکیکی بین عناصر خطایی که به مسئولیت مدنی و کیفری می انجامد نکرده اند.

ب- اهمیت و ضرورت تحقیق

۱- اهمیت تحقیق

از آنجایی که رابطه ی پزشک و بیمار اهمیت دارد و خطاها و پیامدهای آن بر اعتماد یا بی اعتمادی میان پزشک و بیمار موثر می باشد بنابراین تنظیم رابطه ی میان پزشک و بیمار که منجر به اعتمادسازی متقابل پزشک و بیمار شود از اهمیت خاصی برخوردار است به گونه ای که تحمل ضرر خواه از طرف پزشک و یا خواه از طرف بیمار ناروا نباشد. زیرا حمایت از بیمار که درمان می خواهد و حمایت از پزشک که قصد درمان دارد اقتضاء دارد که حقوق در مواجهه با این خطاها که خسارات عمده ای هم وارد می کند هم از پزشک و هم از بیمار حمایت کند. باید توجه نمود که در مواجهه با خطا نباید دچار افراط گردید به گونه ای که مانع اقدام پزشک به درمان گردد که در نهایت موجب ورود ضرر به بیمار شود.

۲- ضرورت تحقیق

۱-۲- ضرورت تحقیق از لحاظ نظری

نویسندگان در تحلیل خطاهای پزشکی تفکیکی بین عناصر خطایی که به مسئولیت مدنی و کیفری و انتظامی می انجامد نکرده اند و به نظر می رسد که گاه فقط به طور کلی به خطای پزشکی اشاره شده است این در حالی است که ارکان ، شرایط ، قلمرو و عناصر هریک از انواع خطاها متفاوت است و هریک مسئولیت متفاوتی می یابند بنابراین می بایست هریک از انواع خطاها با توجه به نوع مسئولیتی که ایجاد می کنند تفکیک گردد و عناصر هریک به گونه ای جداگانه تحلیل و تبیین شود و چون خطا منجر به مسئولیت می شود و مسئولیت چهره های گوناگونی دارد که سه چهره ی آن اهمیت دارد مسئولیت مدنی ، مسئولیت کیفری و مسئولیت انتظامی پس ناگزیریم که خطاهای پزشک را نیز در سه قسم خطای مدنی ، خطای کیفری و خطای انتظامی بررسی نماییم.

۲-۲- ضرورت تحقیق از لحاظ عملی

وقتی پزشک نمی داند که اثر خطایی که مرتکب شده است چیست و منجر به چه نوع مسئولیتی (مدنی ، کیفری و یا انتظامی) برای او می گردد و نحوه ی حمایت هایی که از هرکدام از این ها می شود ناآگاه است پس به دنبال آن نمی تواند درباره ی اعمال خود داوری داشته باشد که با مصلحت اندیشی و درک شرایط و مقتضیات مرتکب خطاهایی نشود که علاوه بر ورود زیان به بیمار ، منجر به هزینه های گزافی برای جامعه و بی اعتمادی به جامعه ی پزشکی شود و هم چنین نارضایتی و شکایت بیماران به علت به مخاطره انداختن سلامت انسان ها به صورت خطاهای پزشکی در فرآیند درمان ، موجب مطرح شدن بخش قابل توجهی از دعاوی در محاکم قضایی می گردد .

ج-هدف های تحقیق

۱-هدف اصلی

تبیین و تحلیل حقوقی مبانی ، شرایط و عناصر انواع خطاهای پزشکی .

۲-اهداف فرعی

۱-۲-تبیین و تحلیل حقوقی مبانی ، شرایط و عناصر خطاهای مدنی پزشک .

۲-۲- تبیین و تحلیل حقوقی مبانی ، شرایط و عناصر خطاهای کیفری پزشکی .

۲-۳- تبیین و تحلیل حقوقی مبانی ، شرایط و عناصر خطاهای انتظامی پزشکی .

د-سوال های تحقیق

۱-سوال اصلی

مبانی ، شرایط و عناصر انواع خطاهای پزشکی چیست ؟

۲-سوال های فرعی

مبانی ، شرایط و عناصر خطای کیفری پزشکی چیست ؟

مبانی ، شرایط و عناصر خطای مدنی پزشکی چیست ؟

مبانی ، شرایط و عناصر خطای انتظامی پزشکی چیست ؟

ه-مبانی نظری

منبع تعیین خطای مدنی ، قانون نیست بلکه به نظر می رسد معیار اصلی خطای مدنی ، داوری عرف است . (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ص ۱۴۰) در واقع خطای مدنی ، چهره ای اجتماعی و نوعی پیدا می کند و معیار تمیز آن ، رفتار انسان متعارف است زیرا هدف ، مکافات مرتکب خطای مدنی نیست بلکه جبران خسارت ناروای زیان دیده و بازگرداندن وضعیت او به موقعیت پیشین است . (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ص ۴۲) تجاوز از رفتار عرفی یا رفتار انسان متعارف و معقول ، لازمه ی تحقق ناروایی ضرر وارد شده می باشد پس مسئولیت مدنی ناشی از خطای مدنی ، قلمرویی گسترده دارد . (کاتوزیان ، ۱۳۹۲، ص ۱۶). در خطای مدنی ، قصد ورود ضرر اهمیتی ندارد و در معیار تمیز خطای مدنی ، وضع روانی و اراده ی عامل ورود زیان تحلیل نمی شود به عبارتی دیگر قصد اضرار ، در ایجاد مسئولیت تأثیری ندارد و ضرورتی ندارد که با علم به اینکه کار انجام شده خطا تلقی می شود ارتکاب یابد و علم و جهل و حالات روانی در ارزیابی خطای مدنی موثر نیست بلکه معیار آن ، نوعی است . (کاتوزیان، ۱۳۹۲، ص ۱۶۳) خطای مدنی ، همواره با فرض ورود ضرر به دیگری قابل تحقق است .

به موجب ماده ۲ قانون مجازات اسلامی، هر رفتاری اعم از فعل یا ترک فعل که در قانون برای آن مجازات تعیین شده است، جرم محسوب می شود. با توجه به این تعریف، جرم مبتنی بر اصل قانونی بودن جرم و مجازات است به عبارتی دیگر هر جرمی می بایست به طور خاص در قانون پیش بینی شده باشد از این جهت که حقوق و آزادی های فردی بهتر رعایت شود. هر جرمی دارای عنصر قانونی، عنصر مادی و عنصر معنوی (به این معنا که رفتار مجرمانه همراه با قصد مجرمانه یا تقصیر جزایی باشد) می باشد. از ویژگی های خطای کیفری، وجود ضمانت اجرا می باشد که به صورت مجازات یا اقدامات تأمینی و تربیتی خواهد بود. در واقع ضمانت اجرای خطای کیفری، واکنش در مقابل عمل مجرمانه ای است که ارتکاب یافته است. (باهری، ۱۳۸۱، ص ۷۹) زیرا خطای کیفری، رفتاری است که نظم اجتماعی را نقض نموده است که این نظم در هر زمانی متناسب با تمدن و سطح افکار و عقاید متعارف همان زمان می باشد که در قانون انعکاس می یابد. (باهری، ۱۳۸۱، ص ۷۷) و همچنین خطای کیفری بدون ورود خسارت نیز قابل تحقق است و سوءنیت (عام و خاص) مورد تحلیل قرار می گیرد.

تخلف انتظامی در واقع، نقض مقررات صنفی یا گروهی است که اشخاص به تبع عضویت پذیرفته اند به عبارتی دیگر خطای انتظامی، نقض قواعد خاص حرفه ای است بدون آنکه عمد یا سهو در ارتکاب آن شرط باشد و یا ممکن است ناشی از فعل مغایر با منافع مشترک گروه باشد بدون آنکه ممنوعیت آن فعل در مقررات صنفی تصریح شده باشد ولی چون برخلاف شئون و حیثیت شغلی هستند خطای انتظامی محسوب می شود. (اردبیلی-ج ۱، ۱۳۸۸، ص ۱۲۳) برای مثال، اعتیاد به الکل یا مواد مخدر، اشتهار به فساد اخلاقی، کلاهبرداری، تبانی با برخی موسسات همانند سرویس های آمبولانس خصوصی یا دولتی حمل بیمار، جذب بیمار از طریق تبلیغات گمراه کننده (واهی و غیرواقعی)، فریفتن بیمار و ... تخلفات پزشکی می باشند البته تشخیص مصادیق اعمال خلاف شئون پزشکی در صلاحیت سازمان نظام پزشکی (هیات های بدوی و عالی انتظامی) می باشد. خطای انتظامی به مانند جرایم جزائی، صراحت و قاطعیت ندارد به همین جهت بی لیاقتی، عدم رعایت شئون صنفی نیز خطای انتظامی تلقی می شود و نیز کیفر آن تناسب و ارتباط با شغل مرتکب تخلف دارد از قبیل توبیخ، تعلیق موقت، انفصال موقت یا دائم از شغل و غیره برخلاف جرم جزائی که غالباً ارتباطی با حرفه ی مجرم ندارد. (جعفری لنگرودی، ۱۳۷۷، ص ۱۴۳) ایراد جرح با هر قصد و انگیزه ای، سوء رفتار حرفه ای، کوتاهی در انجام وظیفه، ترک معالجه و درمان، سوء استفاده از تخصص حرفه ای و ... علاوه بر اینکه موجب مسئولیت مدنی و کیفری پزشک می باشد، به موجب ضوابط قانونی و حرفه

ای و صنفی نیز به عنوان خطای انتظامی قابل تعقیب است بنابراین ممکن است پزشک ، اقدام به فعلی نماید که واجد وصف مجرمانه باشد و در عین حال تخلف انتظامی نیز محسوب شود . (بهرامیان، ۱۳۸۸، ص ۱۱۹)

و-پیشینه ی تحقیق

در خصوص پیشینه ی تحقیق شایان ذکر است که مباحث حقوق پزشکی ، از مباحث نوین حقوقی با منابعی محدود است ، طبق بررسی های انجام شده ، در این زمینه با این رویکرد ، نویسندگان در تحلیل موارد مربوطه تفکیکی بین عناصر خطایی که به مسئولیت مدنی و کیفری و انتظامی پزشک می انجامد نکرده اند و گاه فقط به طور کلی به خطای پزشکی اشاره شده است و چون عناصری که فعل واحد را خطای مدنی یا کیفری و انتظامی توصیف می کند ، متفاوت است خصوصاً با توجه به تفاوت مسئولیت های سه گانه در مبانی ، قلمرو ، شرایط و آثار ، تحلیلی از انواع خطاهای پزشکی با توجه به این مباحث انجام نشده است .

بخش ۱:

مفهوم، مبنا، آثار و ضمانت اجرای خطاهای پزشکی